

Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice

Ivana Šišnović, mag. pedagogije
Karlovac

Brojni su kriteriji koje slikovnica treba zadovoljiti kako bismo je smatrali razvojno primjerenom. Važno je uskladiti umjetničku i pedagošku vrijednost slikovnice kako bi ona u konačnici pozitivno utjecala na razvoj djeteta rane dobi. Ovi zahtjevi predstavljaju dodatan angažman roditeljima i odgajateljima koji slikovnice odabiru i koriste u radu s djecom, stoga se u članku prikazuju osnovne karakteristike, uloga, kao i moguće aktivnosti sa slikovnicom.

Uloga slikovnice u životu djeteta rane dobi

Slikovnica, kao 'prva djetetova knjiga' (Stričević, 2006.), svakodnevno uveljava, odgaja i obrazuje veliki broj djece rane dobi olakšavajući im na taj način otkrivanje suvremenog svijeta. Iz tog razloga nužno je sagledati njezine osnovne uloge. Tako autori Čačko (2000.) i Centner (2007.) naglašavaju važnost *spoznajne* uloge slikovnice – ona pomaže djeci da bolje razumiju sebe, da saznaju ono što ih zanima o svijetu, opisuje i približava moguće situacije u obitelji, vrtiću, zajednici i sl. Čitajući slikovnice u suradnji s drugom djecom i odraslima, djeca stvaraju nova znanja, jačaju prijateljstva, iznose svoja mišljenja i iskustva (Hlevnjak, 2000.). Tada uočavamo *socijalizacijsku* i *iskustvenu* ulogu slikovnice. Isti autor naglašava značaj *estetske* uloge slikovnice jer ona svojim likovnim izričajem razvija u djece osjećaj za lijepo, utječe na ukus. Spomenut ćemo i *zabavnu* ulogu slikovnice jer upravo kroz igru sa slikovnicom dijete uči, razvija maštu i novi pogled na svijet, razvija potrebu za knjigom i navikava se na njezinu upotrebu. Potrebno je naglasiti i *društvenu* ulogu slikovnice jer ona postaje sredstvo putem kojega društvo na najmlađe članove prenosi poželjne i pozitivno označene vrijednosti (npr.

Slikovnica vrlo rano ulazi u djetetov život

pravednost, otvorenost, odgovornost, povjerenje, identitet i sl.) (*Nacionalni okvirni kurikulum*, 2010.). Upravo navedene vrijednosti omogućuju uspostavljanje kvalitetnih međuljudskih odnosa, multikulturalnost i suradnju te razvoj globalne svijesti.

Kriteriji procjene odgojno-obrazovne vrijednosti slikovnice

U društvu se s vremenom uvidjela važnost koju slikovnice imaju u procesu odgoja i obrazovanja pa je došlo do pojave velikog broja slikovnica različitih vrsta. Postavlja se pitanje – o čemu *danas* treba voditi računa pri procjeni vrijednosti i primjerenosti slikovnica? Pri procjeni primjerenosti slikovnice treba voditi računa o dobi djeteta,

njegovim perceptivnim i receptivnim mogućnostima jer se u suvremenoj pedagogiji dijete promatra kao biće koje posjeduje određeno predznanje, interese i sposobnosti. Samo će nam dobro poznavanje djeteta omogućiti odabir slikovnice sukladno njegovim interesima i dobi.

Također, vodeći se navodima brojnih autora, (Posilović i sur., 1986.; Hlevnjak, 2000.; Zalar, Boštjančić i Schlosser, 2003.; Stričević, 2006.) uvidimo kako prva djetetova knjiga materijalom, formatom, opremom i sadržajem treba biti prilagođena djetetu rane dobi. Na taj način nastoji se očuvati tjelesna sigurnost i zdravlje djeteta te zadovoljiti njegove razvojne potrebe. Zato slikovnica treba biti od čvrstog materijala, bez oštih rubova,

ili od mekanog, savitljivog materijala, spojenih stranica u obliku harmonike ili uvezana, sastavljena u maštovite oblike, nadopunjene zvučnim elementima i sl. I svojom veličinom treba biti prilagođena djetetu (veličini ruke i širini vidnog polja) pa su poželjne dimenzije slikovnice 15x20 cm ili 20x20 cm. U onim slikovnicama u kojima se javlja tekst namijenjen najmlađoj djeci, slova trebaju biti krupnija, veća i jednostavna po obliku, dok će se s rastom djece i povećanjem teksta slova smanjivati do normalne veličine slova u početnici. Primjeren tekst jezično je ispravan i čist, jednostavan, protkan literarnim vrijednostima. Prilagođen je djetetovoj sposobnosti razumijevanja, zanimljiv i smislen, pisan jasnim, pravilnim jezikom te odiše duhovitošću i maštovitošću. Ilustracije pak, kako naglašava autor Kos-Paliska (1997.), trebaju biti jednostavne, razumljive i nestereotipne. Za mlađu djecu primjerenije su one s manje detalja jer ne odvlače pažnju i ne daju pogrešnu sliku o pojmovima koje slikovnica sadrži, a za stariju djecu bogatije i složenije. Nedovršene ilustracije omogućit će djetetu da samo stvara sliku o sadržaju i likovima koji se nalaze u slikovnicama. Prvi sadržaji trebaju biti obrazovni, a pri njihovoj prezentaciji nužno je voditi se osnovnim pedagoškim načelima – od poznatog prema nepoznatom, od jednostavnijeg prema složenome (od prepoznatljivih likova, predmeta i životinja iz djetetove okoline, prema novim informacijama o nepoznatoj okolini). Autori Čačko (2000.) i Stričević (2006.) pak naglašavaju kako se kvaliteta slikovnice procjenjuje ovisno o tekstu i slici – stoga je nužan njihov ‘...stalni dijalog’ (Posilović i sur., 1986:30). Idealno bi bilo ‘...kad bi autor teksta i likovni umjetnik bili jedna osoba’ (Batinić i Majhut, 2000:14/15). Dakle, samo će dobra suradnja autora i ilustratora dovesti do stvaranja kvalitetnih slikovnica koje se ‘...lako prepoznaju po bogatom i maštovitom likovnom sadržaju koji uvlači dijete u novi svijet’ te dobrom i lijepom jeziku koji daje jasnu poruku (Čudina – Obradović, prema Centner, 2007:26). Ukoliko ispuni

većinu navedenih zahtjeva, slikovnica će uspjeti povezati i uskladiti *umjetničke* i *pedagoške* vrijednosti te na taj način pozitivno utjecati na rast i razvoj djeteta rane dobi.

Primjeri mogućih aktivnosti sa slikovnicama

Kvalitetnu, dobru slikovnicu roditelji i odgajatelji mogu koristiti u različitim igrovnim aktivnostima s djecom. Djeci su najbliže i svojstvene simboličke igre pa putem slikovnica, tj. priča sadržanih u njima, djeca prepoznaju svakodnevnne, životne situacije, ali i otkrivaju svijet mašte. Igrajući uloge s kojima se susreću u slikovnicama, ona bolje razumiju sebe i svijet oko sebe. Kad govorimo o igri, dobro je spomenuti dramsku igru ili improvizaciju pri kojoj se djeci na korištenje mogu ponuditi i scenske lutke (koje mogu i sama izraditi) uz pomoć kojih će prikazati dramsku igru ili improvizirati (Posilović i sur., 1986.).

Aktivnosti mogu biti organizirane i uz pomoć slikovnica bez teksta, prilikom čega se svaka slika opisuje govorom, te na taj način nastaje tekst kojim djeca stvaraju vlastite slikovnice. Takva aktivnost omogućuje uvijek iznova ‘oživljavanje’ potpuno nove priče vezane uz slikovnicu te razvija u djeteta rane dobi osjećaj kompetencije i samopouzdanja. Također su značajni i brojni zadaci povezani s radnjom i sadržajem slikovnice koji utječu na razvoj djetetova govora, mišljenja, ali i pažnje – čime se povećava koncentracija djeteta. Jedna od takvih aktivnosti može biti npr. *glasovno oponašanje* životinja koje se susreću u slikovnici, ili likova.

Osim čitanja priča, odgajatelji i roditelji mogu organizirati i aktivnost čitanja pjesama sadržanih u slikovnicama. Dijete treba zavoljeti pjesmu, a zavoljet će je ako mu je predstavimo kao ‘...nepresušni izvor riječi, boja, zvukova, iznenađenja, igre, doživljaja’ (Posilović et al., 1986:67). Navedene i kratko opisane aktivnosti mogu mijenjati svoj očekivani tijek te postati osnova za druge aktivnosti koje se na njih spontano, prirodno i logično

nastavljaju. Upravo aktivnosti do kojih se dolazi spontano, koje se ne planiraju unaprijed, imaju veliku odgojno-obrazovnu vrijednost. Nužno je naglasiti i kako je prilikom planiranja i provedbe aktivnosti sa slikovnicom od velikog značaja način komunikacije koji odrasli njeguju te materijalno-prostorni i vremenski kontekst koji stvaraju, kao i ozračje koje prevladava tijekom aktivnosti.

Slikovnica – poveznica djetinjstva i pedagogije

Možemo zaključiti da slikovnica pripada djetinjstvu. Ona vrlo rano ulazi u djetetov život pa stoga njezini stvaratelji (autori i pedagozi, likovni i tehnički urednici) trebaju u nju utkati najbolji dio svoga stvaralaštva, svoj najiskusniji i najprovrjeniji rad. Slikovnica prvim slikama utječe na stjecanje informacija o bojama, veličinama, skladu, o umjetnosti. Prve riječi su pak prvi poticaj i osnova za gradnju dječjeg rječnika, učenje govora, razvoj osjećaja za jezik. Prvi pojmovi u slikovnicama za najmlađe prve su pisane informacije o svijetu oko djeteta i o njemu samom, osnova su i poticaj za učenje te intelektualni razvoj. Prve rime pak, osnova su i poticaj za prihvaćanje poezije, poticaj za vlastito stvaralaštvo (Posilović et al., 1986.). Dakle, ako je napravljena kako treba, slikovnica predstavlja skup odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti koje trebaju međusobno korespondirati kako bi bile pravi izazov i poticaj. Odrasli često nisu upoznati sa slikovnicom, njezinim karakteristikama i ulogom u životu djeteta. Slikovnica time ostaje nedovoljno istražena, a njezina odgojno-obrazovna vrijednost nedovoljno iskorištena u radu s djecom rane dobi. Razlog tome može biti nedostatak literature i istraživanja o slikovnici te njezinoj odgojno-obrazovnoj vrijednosti. Stoga pitanje slikovnice, istraživanje njezinog značaja i vrijednosti za djecu rane dobi, ne bi trebalo biti marginalizirano. Upravo bi odgojno-obrazovni djelatnici trebali pronaći odgovore na brojna pitanja o vrijednosti i značaju slikovnice.

pripremili smo za vas